

Zienswijze internetconsultatie wetsvoorstel 'Wet Internationalisering in Balans'

Jasper van den Boom – Tilburg University

Het debat over de internationalisering van het onderwijs is van groot belang voor universiteiten. Het huidige wetsvoorstel heeft niet enkel directe gevolgen voor (internationale) studenten, maar werkt door in verschillende facetten van het hoger onderwijs die impact hebben op de werkwijze, financiën en de kwaliteit van het onderwijswezen. Het is daarom van belang dat dit debat op basis van goed doordachte overwegingen plaatsvindt en dat wetgevers zich bewust zijn van deze doorwerking. Dit schrijven onderkent dat overheidsingrijpen kan helpen om de groei van onderwijsinstellingen in goede banen te leiden. Hiervoor moet het ingrijpen echter wel op de juiste gronden gebaseerd zijn, met de juiste doelstellingen en oog voor de lange termijneffecten en op de juiste manier worden uitgevoerd.

De grondslagen - In het Beleidskompas voor de internetconsultatie wordt gesteld dat de groeiende hoeveelheid internationale studenten de onderwijskwaliteit onder druk zet, dat er overvolle collegezalen zijn en dat er een hoge werkdruk is voor docenten. Deze aanname is gebaseerd op de groei van het aantal internationale studenten in de afgelopen jaren, zo wordt dit toegeschreven aan de groei van 700.000 internationale studenten in 2015 naar 820.000 op dit moment. Deze groei komt – volgens het beleidskompas - mede door de internationale erkenning van de hoge kwaliteit, brede toegankelijkheid en de goede aansluiting op de arbeidsmarkt van ons hoger onderwijs. Bovendien maakt het aanbod van Engelstalige opleidingen het eenvoudig voor studenten om in Nederland te gaan studeren. Het beleidskompas erkent ook dat de overheid heeft ingezet op deze groei in de afgelopen jaren. Er is nu een omslag waar de overheid zich richt op het inkrimpen van deze groei, de vraag is echter of dit beleid houdbaar is en of deze keuze op de juiste gronden gebaseerd is.

De basis voor het wetsvoorstel lijkt op eerste oogpunt overtuigend: er is een groei aan internationale studenten waardoor de druk op het onderwijs groeit. Toch wordt er geen overtuigend bewijs aangevoerd dat de 'overvolle collegezalen' en hoge werkdruk ook echt aan deze groep studenten toe te wijden is. Zo zien we ook hoge werkdruk en groeiende klassen in het basis- en middelbaar onderwijs. Dit is niet toe te schrijven aan een groeiend aandeel internationals, de pijn komt hier ergens anders vandaan. Wellicht heeft dit te maken met onvoldoende middelen voor deze scholen, waardoor er onvoldoende vaste – en fulltime contracten worden geboden – of waardoor het beroep onvoldoende aantrekkelijk is vanuit een financieel perspectief. Een ding is echter zeker, de hoge werkdruk en groeiende klassen vertonen zich binnen elke sector van het onderwijs, ook waar er geen groeiend aantal internationale studenten is.

Binnen het hoger onderwijs lijkt het inzetten op groei onvermijdelijk voor universiteiten als deze aantrekkelijk willen blijven. De Rector Magnificus van Tilburg University, Wim van de Donk, heeft opgemerkt dat het voorstel voor een capaciteitsfixus, of het verplichten van onderwijs in de Nederlandse taal voor ten minste twee derde van een bacheloropleiding, tenzij uitgezonderd, symptoombestrijding is. De bron van de pijn is het bekostigingsmodel: doordat onderwijsinstellingen voornamelijk door middel van groei in nummers de variabele geldstroom kunnen vergroten, moeten onderwijsinstellingen wel inzetten op groei. Universiteiten die niet groeien verdienen minder geld, waardoor ze minder middelen beschikbaar hebben en uiteindelijk achterblijven. Zolang dit bekostigingsmodel niet wordt gewijzigd leidt het introduceren van nieuwe verplichtingen enkel tot een schijnoplossing: universiteiten zullen moeten blijven groeien, maar moeten dit dan doen met een minder grote doelgroep. De universiteiten die niet zoveel mogelijk studenten aan kunnen trekken blijven achter. Universiteiten zullen alles op alles moeten

zetten om een minder grote groep studenten aan te trekken, komt dit het onderwijs ten goede of veroorzaakt dit een 'race to the bottom'?

De uitvoering en lange termijn effecten - De lange termijneffecten van de wetswijziging lijken niet goed in beeld gebracht, de interventie lijkt voornamelijk een oplossing te zoeken voor problemen die spelen op de korte termijn. Als gevolg hiervan moeten ook de Nederlandse onderwijsinstellingen naar de korte termijn handelen, wat risico's oplevert voor onze onderwijskwaliteit op de lange termijn. Zo zullen Nederlandse universiteiten snel Nederlandse programma's op moeten zetten en hiervoor ook Nederlandsprekende docenten nodig hebben. Op dit moment vertrouwen universiteiten voldoende op internationale collega's dat een dergelijke omslag op de korte termijn problematisch zal zijn. Universiteiten zullen hevig moeten concurreren voor Nederlandstalige docenten, terwijl ze docenten met talent buiten beschouwing moeten laten vanwege wettelijke taalvereisten in het onderwijs. Zo komt de beste persoon dus niet per definitie op de beste plek, terwijl dit wel de bedoeling is van het introduceren van marketwerking.

Ten gevolge van het taalvereiste in het onderwijs zal het stukje van de figuurlijke taart voor Nederlandse studenten groter worden als internationale studenten wegblijven, maar de taart zelf wordt aanzienlijk kleiner. Doordat er minder internationale studenten zijn is er minder groei mogelijk, met minder groei minder geld en met minder geld minder investeringen in hoogwaardig onderwijs. De echte bron van de noodzakelijkheid van groei – het bekostigingsmodel - wordt immers niet aangepakt. Het geld dat wordt besteed moet besteed worden aan Nederlandstalige docenten – die er veelal niet zijn, althans niet op hetzelfde niveau als internationale onderwijzers – om de omslag in het onderwijs te realiseren. Deze omslag zal met veel transitiepijn gepaard gaan, waardoor er (wellicht tijdelijk) minder tijd en geld is voor onderzoek. Dit vormt een risico voor het internationale imago van universiteiten en de kwaliteit van onze kennisinstututen. Er bestaat een risico op de verslechtering van de internationale concurrentiepositie van Nederlandse universiteiten. Het is goed om groei in goede banen te leiden en soms te beperken, maar het zou problematisch zijn als dit beleid het gevolg heeft dat internationale studenten niet langer naar Nederland *willen* komen omdat onze kennisinstututen niet langer gerenommeerd zijn.

De methode van ingrijpen - Het is mogelijk om op verantwoorde wijze in te grijpen in het Nederlands onderwijs om te zorgen dat de groei in goede banen wordt geleid. Hiervoor gelden echter wel een aantal voorwaarden. Ten eerste is het van belang om op basis van reële en correcte overwegingen in te grijpen. Er moet eerst goed begrepen worden wat de bron van de hoge werkdruk bij universiteiten is. Ten tweede moet beleid gebaseerd zijn op overwegingen voor de lange termijn waarbij de doorwerking in andere aspecten van het onderwijs worden meegenomen. Het toestaan voor universiteiten om een capaciteitsfixus in te stellen kan een handrem bieden op de korte termijn, maar zolang groei noodzakelijk blijft om het onderwijs te bekostigen lost dit het probleem niet op. Het Nederlands taalvereiste voor bacheloropleiding is niet werkbaar voor universiteiten, daarnaast vormt het een groot risico voor ons internationaal imago, de wijze waarop het onderwijs is ingericht, de mogelijkheid om hoogwaardig onderzoek uit te voeren en beperkt het de voordelen die we onttelen uit marktwerking in het hoger onderwijs. Ideeën als een capaciteitsfixus of taalvereiste zijn alleen werkbaar als deze gecombineerd zijn met structurele aanpassingen in de bekostiging van universiteiten en erkenning en waardering van docenten.

Waardering voor internationals - De ingrepen die plaatsvinden moeten goed doordacht, realistisch en uitvoerbaar zijn. De wetgever moet ook erkennen dat – binnen het huidige systeem – de Nederlandse

markt voor onderwijs te klein is om zelfvoorzienend te zijn en we internationale studenten nodig hebben. Bovendien moet de overheid het belang van onze internationale (onderwijs)gemeenschap erkennen met betrekking tot de hoge kwaliteit van ons onderwijs. Onze onderwijsinstellingen zijn mede door de inzet van internationale collega's en studenten gerenommeerd en van hoge kwaliteit. Nederlandse studenten leren veel van internationale leeftijdsgenoten of docenten, net als Nederlandse docenten van internationale collega's en studenten leren. Contact met mensen uit diverse achtergronden, culturen, en regio's is verrijkend, dit kan niet miskend worden binnen het hoger onderwijs waar verrijking van de student het doel is en diversiteit een noodzaak is om goed onderzoek te kunnen verrichten.

Zodoende het verzoek aan het Ministerie om het wetsvoorstel te heroverwegen, om de grondslagen voor de wetwijziging beter te onderzoeken en om eerst het bekostigingsmodel aan te pakken voordat er drastische ingrepen worden gedaan in de werking van onderwijsinstellingen.

Hoogachtend,

Jasper van den Boom

Tilburg University